

Ищенко О. Б.,
адвокат, аспірант кафедри
криміналістики та кримінального процесу
Академії адвокатури України
ORCID ID: 0000-0001-9441-9862

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2020.1/16-24>

УДК 343:13

ДИСПРОПОРЦІЯ ПРАВ СТОРІН ПІД ЧАС ЗБИРАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Анотація. Можливість практичної реалізації учасниками кримінального провадження закріплених у процесуальному законі принципів рівності та змагальності є важливою складовою більш широкого права на справедливий суд, визначеного ст. 6 Конвенції. Водночас відсутність законодавчо закріплених гарантій реалізації сторонами своїх процесуальних прав перетворює зазначені принципи на декларацію та призводить до порушення основоположних свобод. Незважаючи на те, що визначення принципів рівності та змагальності відбулось ще у 2012 році під час прийняття КПК, національні суди все ще не приділяють достатньої уваги проблемам їх практичного застосування. Усталена судова практика інертно реагує на динамічні зміни у підходах до кримінального процесу, які відбуваються в Україні та й у всьому світі. У статті здійснено огляд законодавства, що регулює порядок збирання доказів сторонами кримінального провадження в частині витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених процесуальним Кодексом.

Метою статті є аналіз чинного законодавства України, яким визначено обсяг прав сторін кримінального провадження щодо витребування, та отримання ними під час збирання доказів – інформації, відомостей, речей та документів, а також аналіз законодавства, яким для органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб встановлено обов'язок таку інформацію надавати. З цією метою було використано широке коло законодавчих актів та опрацьовано практику їх застосування.

Основним результатом дослідження є такі пропозиції змін до чинного законодавства, які дозволять збалансувати обсяг процесуальних прав сторін кримінального провадження щодо збирання доказів. Розроблені механізми, покликані спонукати всіх суб'єктів зазначених правовідносин відповідальніше ставитися до своїх суспільних обов'язків та сприяти здійсненню правосуддя. Зокрема, пропонується змінити основні підходи до надання інформації стороні захисту з метою більш активної участі останньої у процесі доказування та змінити обсяг

Ключові слова: рівність сторін, змагальність, отримання інформації сторонами.

Постановка проблеми. В умовах широкої лібералізації кримінального процесу, відходу його від пострадянської правової парадигми особливої актуальності набула проблема рівності сторін у кримінальному провадженні. При цьому проголошення у процесуальному законі принципів змагальності та рівності перед законом і судом за відсутності реальних механізмів їх реалізації стороною захисту перетворюють зазначені принципи на декларацію, що, у свою чергу, спотворює ідею реформування кримінального процесу в цілому. У зазначеній статті наводиться аналіз підходів до проблеми рівності та формулюються пропозиції щодо збалансування прав сторін у кримінальному провадженні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розв'язанню проблем рівності сторін та практичної реалізації принципу змагальності присвячені роботи М. С. Алексєєва, Ю. П. Аленіна, С. А. Альперта, Т. В. Варфоломєєвої, В. К. Волошина, Т. М. Добровольської, В. С. Зеленецького, О. В. Капліної, О. Ю. Костюченко, О. П. Кучинської, О. М. Ларіна, П. А. Лупинської, В. Т. Маляренка, М. М. Михєєнка, Т. М. Мірошніченко, В. П. Нажимова, І. Д. Перлова, І. Л. Петрухіна, М. А. Погорєцького, М. М. Полянського, А. Л. Рівліна, М. С. Строговича, В. Д. Фінько, І. Я. Фойницького, В. П. Шибіка, М. С. Шумила, О. Г. Яновської та інших.

Мета дослідження. Виявлення прогалин у механізмі реалізації стороною захисту прав щодо збирання доказів. Дослідження проблем, які виникають під час витребування та отримання стороною захисту інформації від органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та інших фізичних осіб. Виявлення шляхів їх подолання.

Виклад матеріалу дослідження та його основні результати. З прийняттям у 2012 році КПК в Україні розпочалося реформування системи кримінального провадження. Слідуючи Європейській правовій традиції, законодавець змінив підходи до кримінального процесу. Зазначені зміни торкнулися і розуміння ролі сторін у кримінальному провадженні, і введення нових правових інститутів. Кримінальне провадження, яке спочатку розумілося винятково як діяльність правоохоронних та судових органів, спрямоване на захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, на сьогодні набуває рис, за якими інші учасники провадження відіграють у ньому більш активну роль. Ця тенденція спостерігається у всьому світі і є одним із результатів розвитку суспільства в цілому. Закріплення у Кодексі 2012 року таких нових на той час засад, як верховенство права, рівність перед законом і судом, змагальність, безпосередність дослідження доказів та диспозитивність протягло за собою необхідність їх практичної реалізації. При цьому виявилось, що реалізувати на практиці ідею законодавця вдається не завжди. Здавалося б, викладені у статті 10 КПК принципи рівності (п. 3) та змагальності (п. 15) були відносно новим кроком у системі кримінального провадження, який дозволяв забезпечити особі право на захист від висунутого обвинувачення. Проте відсутність законодавчого закріплення відповідних механізмів завадила зробити такий захист ефективним. Перш за все слід зазначити, що навіть формулювання зазначених принципів у процесуальному законі не у повну міру відображають їх правове призначення. Як приклад можна навести статтю 129 Конституції України, відповідно до якої однією з засад судочинства визначена рівність усіх учасників судово-

го процесу перед законом і судом, що виглядає логічним, ураховуючи те, що під учасниками кримінального провадження розуміють перш за все сторони обвинувачення та захисту. Але реалізуючи цей принцип у кримінальному провадженні, законодавець виклав його в дещо іншій, звуженій редакції. Так, статтею 10 КПК України процесуальна рівність визначена як стан, за яким не припускаються привілеї чи обмеження у процесуальних правах, передбачених Кодексом, за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних чи інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, громадянства, освіти, роду занять, а також за мовними або іншими ознаками. У випадках і порядку, передбачених цим Кодексом, певні категорії осіб (неповнолітні, іноземці, особи з розумовими і фізичними вадами тощо) під час кримінального провадження користуються додатковими гарантіями. Отже, з аналізу норми КПК можна дійти висновку, що рівність сторін кримінального провадження нею не регулюється, а встановлюється швидше не рівність сторін кримінального провадження, а рівність окремих осіб перед законом та судом за ознаками раси, кольору шкіри тощо.

Якщо звернутися до статті 22 КПК (Змагальність сторін та свобода в поданні ними суду своїх доказів і у доведенні перед судом їх переконливості), то зазначена норма регулює вказані правовідносини лише в самому загальному вигляді. Так, відповідно до зазначеної норми кримінальне провадження здійснюється на основі змагальності, що передбачає самостійне обстоювання стороною обвинувачення і стороною захисту їхніх правових позицій, прав, свобод і законних інтересів засобами, передбаченими цим Кодексом. Сторони кримінального провадження мають рівні права на збирання та подання до суду речей, документів, інших доказів, клопотань, скарг, а також на реалізацію інших процесуальних прав, передбачених цим Кодексом. Отже стат-

тя 22 КПК механізмів реалізації принципу рівності та змагальності не розкриває і, в свою чергу, відсилає до інших норм, через які реалізуються зазначені принципи. А вже на цьому етапі виявляються значущі відмінності. Перш за все вони виявляються у порядку збирання доказів, закріпленому у статті 93 КПК України. Так, відповідно до зазначеної норми сторона обвинувачення здійснює збирання доказів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребування та отримання від органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених цим процесуальним Кодексом. Отже весь комплекс дій по збиранню доказів стороною обвинувачення здійснює самостійно. При цьому реалізація стороною обвинувачення своїх прав щодо збирання доказів здебільшого не пов'язана (за винятком дій, які потребують дозволу суду) з прийняттями сторінними особами будь-яких рішень.

Відповідно до п. 5 статті 40 КПК України слідчий, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові особи, інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого. При цьому саме слідчому належить право і, що не менш важливо ініціатива, починати досудове розслідування, проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії, доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам, звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів за-

безпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Аналогічна ситуація спостерігається з обсягом прав прокурора у кримінальному провадженні. Так, відповідно до статті 36 КПК України прокурор, здійснюючи свої повноваження відповідно до вимог цього Кодексу, є самостійним у своїй процесуальній діяльності, втручання в яку осіб, що не мають на те законних повноважень, забороняється. Органи державної влади, місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службові та інші фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення прокурора. При цьому, поряд з іншими правами, передбаченими статтею 36 КПК, у плані збирання доказів прокурор має право починати досудове розслідування за наявності підстав, передбачених цим Кодексом; мати повний доступ до матеріалів, документів та інших відомостей, що стосуються досудового розслідування; доручати органу досудового розслідування проведення досудового розслідування; доручати слідчому, органу досудового розслідування проведення у встановлений прокурором строк слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних дій або давати вказівки щодо їх проведення чи брати участь у них, *а в необхідних випадках – особисто проводити слідчі (розшукові) та процесуальні дії* в порядку, визначеному цим Кодексом, доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам.

Отже, оперативні підрозділи, слідчий та прокурор, здійснюючи свої повноваження під час збирання доказів у кримінальному провадженні, наділені таким обсягом прав, який дозволяє їм самостійно, незалежно від інших учасників і не учасників кримінального провадження збирати докази. При цьому інші особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого та прокурора.

Крім того, враховуючи те, що і слідчий, і прокурор належать до працівників державних органів, які наділені правом ставити вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання юридичними і фізичними особами незалежно від їх відомчої належності чи підлеглості, вони відповідно до п. 1 постанови Пленуму Верховного суду України № 5 від 26.04.2002 належать до представників влади, що безумовно наділяє їх додатковими гарантіями під час здійснення ними своїх повноважень під час кримінального провадження.

Можливості сторони обвинувачення щодо самостійного збирання доказів посилені й у профільних законодавчих актах. Так, відповідно до ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» оперативним підрозділам правоохоронних органів (визначених ст. 5 цього Закону) надано право ознайомлюватись із документами та відомостями, що характеризують діяльність суб'єктів, за рахунок коштів, які виділяються на утримання підрозділів.

Національна поліція відповідно до п. 6 Положення про Національну поліцію при необхідності виконання покладених на неї завдань (перелічені у п. 4 Положення) має право одержувати від усіх осіб інформацію, документи і матеріали.

Служба безпеки України згідно з ст. 25 Закону України «Про Службу безпеки України» має право отримувати на письмовий запит керівника СБУ дані і відомості, необхідні для забезпечення безпеки України. Відповідно до ст. 7 Закону України «Про контррозвідувальну діяльність» СБУ має право витребувати, збирати, вивчати документи та відомості для попередження посягань на державну безпеку України.

НАБУ за рішенням керівника відповідним запитом має право витребувати інформацію, необхідну для виконання завдань Бюро, згідно з ст. 17 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України».

ДБР із метою виконання своїх завдань має право за письмовими запитами

Директора Бюро або заступників безоплатно отримувати інформацію, необхідно у справах при розслідуванні злочинів, у тому числі з систем, реєстрів, адміністратором яких є органи державної або місцевої влади (ст. 7 Закону України «Про Державне бюро розслідувань»).

Слід звернути увагу, що зазначена інформація може бути отримана вказаними підрозділами незалежно від того, чи відноситься вона до інформації з обмеженим доступом.

Повертаючись до статті 93 КПК України, слід зазначити, що сторона захисту, як і сторона обвинувачення, здійснює збирання доказів шляхом витребування та отримання від органів державної влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій, актів перевірок. Схожими правами адвокат наділений Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Так, відповідно до статті 20 зазначеного Закону під час здійснення адвокатської діяльності адвокат має право вчиняти будь-які дії, не заборонені законом, правилами адвокатської етики та договором про надання правової допомоги, необхідні для належного виконання договору про надання правової допомоги, зокрема звертатися з адвокатськими запитами, у тому числі щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, а також до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб). Ознайомлюватися на підприємствах, в установах і організаціях з необхідними для адвокатської діяльності документами та матеріалами, крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом. Але на відміну від сторони обвинувачення, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи, організації, службові та фізичні особи виконувати вимоги сторони захисту не зобов'язані.

Більше того, як КПК, так і інші спеціальні норми значно звужують можливості сторони захисту щодо збирання доказів. Так, зі значними труднощами (порівняно зі стороною обвинувачення) сторона захисту стикається у випадку з витребуванням інформації з органів нотаріату, органів реєстрації цивільного стану, закладів медичної та психіатричної допомоги, органів опіки та піклування, пенсійного фонду, органів державної міграційної, фіскальної та виконавчої служби, прокуратури, Національної поліції та суду.

Так, відповідно до ч. 8 статті 8 Закону України «Про нотаріат» довідки про вчинені нотаріальні дії та інші документи надаються нотаріусом протягом десяти робочих днів на обґрунтовану письмову вимогу суду, прокуратури, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування у зв'язку з кримінальним провадженням, цивільними, господарськими, адміністративними справами, справами про адміністративні правопорушення, що знаходяться в провадженні цих органів, з обов'язковим зазначенням номера справи та прикладенням гербової печатки відповідного органу, а також на обґрунтовану письмову вимогу державного виконавця, приватного виконавця за виконавчим провадженням з обов'язковим зазначенням номера виконавчого провадження та реквізитів виконавчого документа, на підставі якого здійснюється виконавче провадження, Національному агентству з питань запобігання корупції на його письмовий запит, здійснений з метою виконання повноважень, визначених Законом України «Про запобігання корупції» (1700–18).

Відповідно до п. 19 розділу IV Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні, затверджених наказом Міністерства юстиції України від 18.10.2000 № 52/5 «Про затвердження Правил державної реєстрації актів цивільного стану в Україні» (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 24.12.2010 № 3307/5), копії актових

записів цивільного стану видаються на підставі ухвали (письмового запиту) суду (судді) у зв'язку зі справами, що перебувають у його провадженні, а також на письмові запити органу досудового розслідування, інших державних органів, якщо запит зроблено у зв'язку зі здійсненням ними повноважень, визначених актами законодавства, із зазначенням мети їх витребування.

Відповідно до пункту 2 частини четвертої статті 6 Закону України «Про психіатричну допомогу» допускається передача відомостей про стан психічного здоров'я особи та надання їй психіатричної допомоги без згоди особи або без згоди її законного представника для провадження досудового розслідування, складання досудової доповіді щодо обвинувачених або судового розгляду за письмовим запитом слідчого, прокурора, суду та представника уповноваженого органу з питань пробації.

Відповідно до ч. 5 статті 14 Закону України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними» відомості про лікування особи, яка добровільно звернулася до наркологічного закладу для проходження курсу лікування, можуть бути надані правоохоронним органам у разі притягнення цієї особи до кримінальної або адміністративної відповідальності.

Згідно з ч. 2 статті 12 Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» установи і заклади охорони здоров'я під час здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству повідомляють уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про виявлення ушкоджень, що могли виникнути внаслідок вчинення домашнього насильства, а в разі виявлення ушкоджень у дитини – також службу у справах дітей.

Можливість передачі персональних даних за запитами правоохоронних органів опосередковано передбачена й

статтею 21 Закону України «Про захист персональних даних», відповідно до якої про передачу таких даних при виконанні завдань оперативно-розшукової діяльності навіть не повідомляється володілець персональних даних. При цьому слід зазначити, що жоден з наведених та інших законодавчих актів, які у сукупності охоплюють значний обсяг найчастіше необхідних стороні захисту фактичних даних, не наділяє будь-які організації не те що обов'язком, а й навіть правом надавати інформацію стороні захисту.

Виходячи з наведеного, слід констатувати, що, з одного боку, сторона обвинувачення наділена правом витребувати й отримувати від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок. З іншого боку, зазначені організації та фізичні особи зобов'язані виконувати законні вимоги та процесуальні рішення слідчого та прокурора. Тобто праву слідчого та прокурора витребувати й отримати інформацію відповідає обов'язок таку інформацію надати.

Водночас, сторона захисту має право лише звертатися з запитами до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, а до фізичних осіб – за їх згодою. Ознайомлюватися з документами та матеріалами крім тих, що містять інформацію з обмеженим доступом, що з урахуванням вимог спеціальних законодавчих актів у частині надання інформації, робить можливість її отримання адвокатом близькою до нуля.

Слід підкреслити, що вказана ситуація руйнує внутрішній зв'язок між взаємно обумовленими категоріями «обвинувачення» та «захист», які у сучасному кримінальному процесі фактично є аналогом системи стримувань і противаг. Зазначена позиція також досліджувалась О. Яновською¹.

¹ О Яновська, 'Теоретичне розуміння змагальності в кримінальному процесі' (Київ, Юр Україна 2010) 121–127.

Висновки. Таким чином, процесуальні права сторони обвинувачення і сторони захисту щодо отримання інформації по суті не є та, напевно, не можуть бути повністю рівними. І це цілком природньо з огляду на те, що оперативні підрозділи, слідчий та прокурор крім іншого є ще й представниками влади, які крім повноважень, закріплених у відповідних нормах КПК, відомчими законодавчими актами наділені правом висувати вимоги, а також приймати рішення, обов'язкові для виконання фізичними та юридичними особами незалежно від їх відомчої належності.

Більше того, механізм реалізації прав сторін кримінального провадження включає в себе не тільки норми кримінального процесуального закону, а й спеціальні норми, які регулюють діяльність органів державної влади місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб. При цьому зазначені нормативні акти здебільшого передбачають безумовне надання запитуваної інформації винятково оперативним підрозділам, слідчому, прокурору, тобто учасникам кримінального провадження, які відносяться до сторони обвинувачення.

Подолати зазначений дисбаланс можливо перш за все завдяки внесенню змін до КПК України, Закону України «Про адвокатуру і адвокатську діяльність», до законів України «Про захист персональних даних», «Про доступ до публічної інформації», «Про інформацію» та відомчі законодавчі акти, якими зобов'язати органи державної влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи та організації, службових та фізичних осіб надавати інформацію за адвокатським запитом за винятком таємної та службової інформації. При цьому для запобігання зловживанням зі сторони самого адвоката пропонується передбачити більш жорстку відповідальність адвоката за розголошення отриманої інформації.

Пропонується також збільшити відповідальність за відмову у наданні від-

повіді на адвокатський запит. Неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у відповідь на адвокатський запит тягне за собою накладення штрафу на посадових осіб від двадцяти п'яти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян. Крім того, процедура притягнення до адміністративної відповідальності за таке порушення досить часто розтягується на роки, що, у свою чергу (поряд з порівняно незначною санкцією), перетворює таку відповідальність на фікцію.

Ураховуючи те, що отримання інформації на адвокатський запит не є особистою забаганкою адвоката, а здійснюється в тому числі з метою дотримання права підозрюваного (обвинуваченого) на захист, що в цілому відповідає завданням кримінального провадження – відмова у наданні відповіді на запит фактично перешкоджає повному та неупередженому розслідуванню і судового розгляду з тим, щоб жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу. В цьому плані необґрунтована відмова в наданні інформації підриває такі засади кримінального провадження, як змагальність та рівність осіб перед законом та судом, що, у свою чергу, порушує право на справедливий суд, закріплене у статті 6 Конвенції. З огляду на наслідки, до яких призводять такі порушення, відповідальність за них необхідно збільшити до п'ятисот неоподаткованих мінімумів доходів громадян.

Зазначені заходи, звичайно, не зробиють сторону захисту повністю рівноправною зі стороною обвинувачення, але дозволять значно збалансувати процесуальні можливості сторін щодо витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей,

REFERENCES**LIST OF LEGAL DOCUMENTS****LEGISLATION**

1. Pro Derzhavne biuro rozsliduvan: Zakon Ukrainy [On the State Bureau of Investigation: Law of Ukraine] vid 12.11.2015 № 794-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19>> data zvernennya 17.01.2020 [in Ukrainian].

2. Pro zapobihannia ta protydiu domashnomu nasystvu: Zakon Ukrainy [On Prevention and Countering Domestic Violence: Law of Ukraine] vid 07.12.2017 № 2229-VIII, <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19>> data zvernennya 18.01.2020 [in Ukrainian].

3. Pro zakhyst personalnykh danykh: Zakon Ukrainy [On Protection of Personal Data: Law of Ukraine] vid 01.06.2010 № 2297-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>> data zvernennya 18.01.2020 [in Ukrainian].

4. Pro zakhody proty dii nezakonomu obihu narkotychnykh zasobiv psykhotropnykh rechovyn i prekursoriv ta zlovzhyvannia nymy: Zakon Ukrainy [On Measures to Combat and Misuse of Narcotic Drugs and Precursors: Law of Ukraine] vid 15.02.1995 № 62/95-BP <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/62/95-vr>> data zvernennya 15.01.2020 [in Ukrainian].

5. Pro Natsionalne antykoruptsiine biuro Ukrainy: Zakon Ukrainy [On Measures to Combat and Misuse of Narcotic Drugs and Precursors: Law of Ukraine] vid 14.10.2014 № 1698-VII, <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>> data zvernennya 20.01.2020 [in Ukrainian].

6. Pro notariat: Zakon Ukrainy [On Notary: Law of Ukraine] vid 02.09.1993 № 3425-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12>> data zvernennya 21.01.2020 [in Ukrainian].

7. Pro psykhiatrychnu dopomohu: Zakon Ukrainy [On Psychiatric Care: Law of Ukraine] vid 22.02.2000 № 1489-III <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1489-14>> data zvernennya 14.01.2020 [in Ukrainian].

8. Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy: Zakon Ukrainy [On Security Service of Ukraine: Law of Ukraine] vid 25.03.1992 № 2229-XII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>> data zvernennya 15.01.2020 [in Ukrainian].

9. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy [Criminal Procedure Code: Law of Ukraine] vid 13.04.2012 № 4651-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> data zvernennya 22.01.2020 [in Ukrainian].

10. Polozhennia pro Natsionalnu politsiiu: Postanova kabinetu ministriv Ukrainy [Regulations on the National Police] vid 28.10. 2015 № 877-2015-p <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-p>> data zvernennya 22.01.2020 [in Ukrainian].

11. Pravyly derzhavnoi reiestratsii aktiv tsyvilnoho stanu v Ukraini: nakaz Ministerstva yustytzii Ukrainy [Rules for state registration of civil status acts in Ukraine] vid 18.10.2000 № z0719-00 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00>> data zvernennya 22.01.2020 [in Ukrainian].

BIBLIOGRAPHY**AUTHORED BOOKS**

12. Yanovska O, *Teoretychne rozuminnia zmahalnosti v kryminalnomu protsesi* [Theoretical understanding of competitiveness in the criminal process] (Kyiv, Yurydychna Ukraina 2010) 121–127 [in Ukrainian].

Ishchenko O.,

postgraduate student of the Department of
Forensics and the criminal process at the
Academy of advocacy of Ukraine, attorney
ORCID ID: 0000-0001-9441-9862

DOI: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2020.1/16-24>

DISPROPORTION OF THE RIGHTS OF THE PARTIES IN THE TAKING OF EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

Annotation. *The possibility of practical implementation by the participants of criminal proceedings, enshrined in the procedural law of the principles of equality and competitiveness, is an important component of the broader right to a fair trial as defined in Art. 6 of the Convention. At the same time, the absence of a legally enforceable guarantee of the parties' exercise of their procedural rights transforms these principles into a declaration and leads to a violation of fundamental freedoms. Despite the determination of the principles of equality and competition in 2012 when the CCP was adopted, national courts still do not pay sufficient attention to the problems of their practical application. The established jurisprudence inertly responds to the dynamic changes in the approaches to criminal proceedings that are taking place in Ukraine and around the world. The article reviews the legislation governing the procedure for collecting evidence by parties to criminal proceedings regarding the demand and receipt from state authorities, local authorities, enterprises, institutions and organizations, officials and individuals of things, documents, information, expert opinions, conclusions of audits, inspections, carrying out other procedural actions stipulated by the procedural code.*

The purpose of this article is to analyze the current legislation of Ukraine, which defines the scope of the rights of the parties to criminal proceedings regarding the extortion, and to obtain them during the gathering of evidence – information, information, things and documents, as well as the analysis of the legislation which, for state authorities, local self-government, enterprises, institutions and organizations, officials and individuals, are obliged to provide such information. To this end, a wide range of legislation has been used and the practice of their application has been elaborated.

The main result of the study is the proposed amendments to the current legislation that will balance the scope of procedural rights of the parties to criminal proceedings to collect evidence. Mechanisms have been developed to encourage all subjects of these legal relationships to respond more responsibly to their public responsibilities and to facilitate the administration of justice. In particular, it is proposed to change the basic approaches to providing information to the defense party in order to increase the latter's involvement in the process of proof, and to change the responsibility of state authorities, local self-government, enterprises, institutions and organizations, officials and individuals for preventing a lawyer from obtaining the requested information.

Keywords: *equality of parties, competitiveness, obtaining information from parties*

Стаття надійшла до редакції журналу 23.01.2020.